

TISKOVNA KONFERENCA GENERALA DE GAULLA

KAKO DALEČ JE ŠE ZDRUŽENA EVROPA

**De Gaulle odločno zahteva, da Francijo prištevajo med velesile -
Trenja, od katerih imajo največ koristi zahodnonemški generali**

V središču pozornosti svetovne javnosti je te dni tiskovna konferenca, ki jo je imel predsednik francoske republike Charles De Gaulle v Parizu pred približno tisoč časnikarji. General De Gaulle se je ob tej priliki dotaknil najvažnejših in hkrati najbolj kočljivih vprašanj, ki danes pretresajo zlasti zahodni svet. Kar je časnikarje najbolj presenetilo, je bilo dejstvo, da je francoski predsednik govoril s tonom, ki kaže, da ne namerava niti za las odstopiti od svojih stališč.

Na omenjeni tiskovni konferenci je svet tudi zvedel, čemu je pred kratkim bil v Parizu kancler Adenauer in čemu je De Gaulle pred dnevi obiskal tudi italijanski ministrski predsednik Fanfani. General je govoril o naslednjih vprašanjih: o Alžiriji, Združenih narodih, zedinjevanju Evrope, o atlantskem zavezi ter o odnosih med Vzhodom in Zahodom.

ALŽIRSKO VPRAŠANJE

De Gaulle je najprej poudaril, kako že od leta 1940 zagovarja načelo o samoosvojitvi narodov. To načelo bi se pa moralo uveljavljati postopno in s sodelovanjem med novimi neodvisnimi državami ter med bivšimi kolonialnimi državami, kar pa je izostalo zaradi čedalje hujših nasprotstev med Ameriko in Sovjetsko zvezo. Komunisti so težnje mladih kolonialnih narodov izkoristili v svoje namene, zahodne države pa niso enotno reševale tega vprašanja, ampak vsaka zase in največkrat celo s povsem nasprotnimi ukrepi. Naravna in najbolj značilna posledica takšne politike je anarhija, ki danes vlada v Kongu.

Tu bi se pa lahko vprašali, s kakšno moralno pravico De Gaulle tako ostro kritizira politiko vseh držav, ko tudi sam še ni rešil spora, zaradi katerega je zgubilo življenje že toliko Alžircev in Francozov in ki zahteva od obojih tudi druge velike materialne in moralne žrtve. Ali se ni nadalje prav za časa prvega vladanja generala De Gaulle leta 1945 v krvi zadušil prvi upor domačega alžirskega prebivalstva?

NACELO SAMOODLOČBE POTRjeno

Toda pustimo ob stran te očitke ter pogledimo, kaj je general izjavil v razgovoru s časnikarji. Najprej je treba poudariti, da je ponovno potrdil popolno veljavnost načela o samoodločbi narodov, kar pomeni, da bo Alžircem dana možnost, da z ljudskim glasovanjem sami odločajo o svoji bo-

doči politični usodi. Še preden se razpiše ljudsko glasovanje, pa namerava De Gaulle dati Alžiriji široko avtonomijo in kasneje tudi lastno vlado. Vse to se lahko uresniči, ne da bi bili potrebni posebni ukrepi. Pri tej izjavi je novo le to, da je general poudaril, kako ni treba, da do razpisa referendumu potečejo tri ali štiri leta, temveč se lahko izvede, kakor hitro prenehajo boji. Spet je povabil voditelje alžirske narodnoosvobodilne vojske, naj pridejo na pogajanja v Pariz in jim postavi enake pogoje, kot jih je bil že 14. junija. Najvažnejši pogoj je, da prenehajo boj, kajti »ni mogoče govoriti o politiki, dokler ima glavno besedo nož«, je zaključil De Gaulle.

»TAKO IMENOVANI ZDRUŽENI NARODI«

Francoski predsednik je tudi napovedal, kakšno stališče bo Francija zavzela v primeru, da bi o alžirskem vprašanju sklepa-

li Združeni narodi, katerih glavna skupščina se bo sestala 20. t. m. V tem kakor tudi v drugih delih tiskovne konference se je pa zelo podsmehljivo izražal o današnji najvažnejši mednarodni politični organizaciji, saj je večkrat govoril o »tako imenovanih Združenih narodih«. Ta organizacija nima po De Gaulle pravice, da razpravlja o alžirskem vprašanju, ker ji to prepoveduje njen statut. Če bi pa Alžirci kljub temu imeli v okviru Združenih narodov večino držav na svoji strani, bi Francija tega ne upoštevala, temveč šla naprej po svoji poti.

Ker ni izključeno, da bo alžirsko vprašanje na dnevnem redu glavne skupščine Združenih narodov, mnogi politični opazovalci sodijo, da je spričo odločnosti in jasnosti De Gaullovega stališča Francija celo pripravljena izstopiti iz Organizacije ZN, če bi ta sprejela o tem vprašanju določen sklep.

Nova oblika evropskega združevanja

Še največji odmev so v javnosti imele De Gaullove besede o vprašanjih, ki pobliže zadevajo zahodno Evropo. Znano je namreč, da francoski predsednik nekoč ni bil preveč navdušen za takšno zedinjeno Evropo, v kateri bi oblast posameznih držav bila zelo omejena in bi zato tudi njihov pomen in vloga bila zelo okrnjena. De Gaulle je velik rodoljub in zelo ponosen Francoz ter zato noče pristati, da bi tudi v izrazito francoskih zadevah smeli odločati tuji.

General se je danes sicer odločno zavzel za zedinjeno Evropo, a to združevanje bi po njegovem moralo potekati v povsem novih oblikah. Namesto dosedanjih gospodarskih in tehničnih organizacij, kot so Evropsko skupno tržišče, Premogovna in jeklarska skupnost in Evratom, bi nova, združena Evropa morala temeljiti na državah samih; ustanoviti bi morali torej »Evropo posameznih držav«, kot jo imenuje De Gaulle. Evropsko skupno tržišče, Premogovna in jeklarska skupnost in Evratom so po njegovem organizacije, ki ne morejo odločilno vplivati na zedinjevanje Evrope, ker nimajo nobene politične oblasti in so zato neučinkovite.

Ljudsko glasovanje

De Gaulle zato predlaga, naj bi se politični predstavniki posameznih evropskih

držav redno sestajali ter naj bi se obenem ustanovili posebni delovni odbori, ki bi pod nadzorstvom vlad proučevali politična, gospodarska ter kulturna vprašanja. Ustanoviti bilo nadalje treba evropsko parlamentarno skupščino ter zlasti čimprej razpisati referendum, tako da bi ljudstvo samo lahko odločilo, ali je za zedinjeno Evropo ali ni.

Kot vidimo, se načrti francoskega predsednika korenito razlikujejo od vseh dosedanjih oblik združevanja zahodnih evropskih držav. Če bi namreč ostale države pristale na omenjeni predlog, bi morale temeljito in bistveno spremeniti vse dosedanje evropske skupne organizacije. Temu pa odločno nasprotujejo zlasti Italijani, ki poudarjajo, da bi morali raje še bolj utrditi že obstoječe organizacije, kot pa jih bistveno spreminjati ali celo ustanavljati nove.

Čeprav iz teh izjav ni mogoče natančno spoznati De Gaullovega načrta, vendar lahko vsakdo vidi, da francoski predsednik prav gotovo ni s temi besedami prispeval k reševanju vprašanj, ki se danes pojavljajo zlasti s postopnim uveljavljanjem Evropskega skupnega tržišča, in ni prav nič pripomogel, da se kakorkoli začne urejati odnosi med šestimi državami EST-a

RADIO TRST A

Nedelja, 11. septembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 15.40 Ljubljanski vokalni kvartet; 17.40 Operne arije in dueti; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 19.45 XVII. Olimpijske igre. Posebno poročilo iz Rima; 22.00 Nedelja v športu; 22.40 Slovenske ritmične popevke.

Ponedeljek, 12. septembra, ob: 13.30 Dobro zaba vo Vam želijo Percy Faith, The Three Suns in Joe Loss; 18.00 Predavanje: »Pat Boone, pevec, igravec, pisatelj in še marsikaj«; 19.00 Oddaja za najmlajše: »Kraljevič Ivan«, pravljica (Peter Golovin), igrajo člani RO; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Smetana: »Prodana nevesta«, opera v treh dej. Zbor in orkester Ljubljanske državne Opere vodi Dimitrij Zebre. Približno ob 21.25: »Opera, avtor in njegova doba«.

Torek, 13. septembra, ob: 19.20 Berliozove in Ravelove skladbe; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Charles Chilton - Boris Mihalič), 19. slika. Igrajo člani RO; 21.40 Ansambel »Borut Lesjak«; 22.00 Umetnost in življenje — M. Javornik: »Razmišljanja po 21. filmskem festivalu v Benetkah«.

Sreda, 14. septembra, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Gašper postopač v šoli«; 19.00 Nove afriške države — Franc Jeza: »Madagaskar«; 21.00 »Seviljski brivci«, komedija v treh dejanjih (Pierre Augustin Caron de Beaumarchais - Matej Smalc), igrajo člani RO.

Četrtek, 15. septembra, ob: 18.00 Predavanje: »Današnji lov na kite«; 19.00 Evropa-stop! Iz popodne beležnice mladega rodu; 21.00 Obletnica tedna — Josip Tavčar: »Tristoletnica rojstva pisatelja Daniela de Foëa«; 22.00 Iz sodobne književnosti — Franc Jeza: »Bonaventura Tecchi in njegova knjiga: Gli egoisti«; 22.15 Poje »Duo sa Kvarnera« z orkestrom Franca Russa.

Petek, 16. septembra, ob: 18.00 Predavanje: »Tibor Déry, pisatelj in človek«; 19.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »Po jantaru na obale Severne Evrope«; 19.20 Skladbe Dimitrija Šostakoviča in Arama Kačaturjana; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Obisk v termoelektrarni Santa Barbara«; 22.15 Koncert pianista Pavla Sivica — Pavel Šivic: Šest skladb za klavir, Improvizacije na sodobne lirčne pesmi.

Sobota, 17. septembra, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Arturo Basile s sodelovanjem sopranistke Rosette Noli in tenorista Giuseppa Gismonda. Igra orkester Beneškega gledališča La Fenice; 16.00 Znamenita dela starega veka — Miran Pavlin: »Čudoviti templji v Haiderabadu«; 17.00 Igra Avenikov kvintet; 18.00 Zena in dom; 19.00 Slovenski književniki v pismih — Martin Jevnikar: Fran Saleški Finžgar; 20.40 Slovenski oktet; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Charles Chilton - Boris Mihalič), igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 11. septembra, nedelja: Milan
- 12. septembra, ponedeljek: Silvin
- 13. septembra, torek: Filip
- 14. septembra, sreda: Ciprijan
- 15. septembra, četrtek: Nikodem
- 16. septembra, petek: Ljudmila
- 17. septembra, sobota: Frančiška

SUHA NOVICA

Rimski dopisni urad »Credere« je dal v javnost posebno vest. Sporoča, da se je v Rimu ustanovil »Fascio«. Kot pojasnilo dodaja, da sestavljajo novi fascio politične skupine, »katerim se zdi MSI (novofašisti) preveč meščanski in njegovo delovanje preveč parlamentarno«. Namen nove snoparske zveze je, zbrati mlade ljudi in jih pognati v revolucionarne podvige. Nekaj let po ustanovitvi misovcev bomo torej doživeli tudi obnovitev škvadrizma, ki je z gorjačami in ricinovim oljem prikladal toliko gorja nad Italijo in na naš narod še posebej. V napačno umevanem demokratiizmu hitimo res lepo — nazaj.

Kako daleč je še Združena Evropa

(Nadaljevanje s 1. strani)

in sedmimi državami Evropskega področja proste izmenjave (EFTA), kar je danes še najbolj aktualno.

O ATLANTSKEM ZAVEZNIŠTVU

Kot smo že omenili, je De Gaulle govoril tudi o atlantski pogodbi. Njegova izvajanja so zelo zanimiva in vse kaže, da bodo izzvala najrazličnejše sodbe v zahodni javnosti in zlasti pri prizadetih vladah. Francoski predsednik je najprej poudaril, da atlantska pogodba ne ustreza več sedanjim potrebam in bi jo bilo treba zato prilagoditi današnjemu političnemu stanju. Pogodbo bi bilo zlasti treba razširiti tudi na države Srednjega vzhoda in na Afriko, saj so tri zahodne velesile stalno vpletene v tamkajšnja dogajanja.

Najznačilnejša pa je zahteva, naj se atlantska pogodba tako spremeni, da bodo posamezne države imele popolno oblast nad vojsko in orožjem, ki se nahajata na njenem ozemlju. Gre tu predvsem za oporišča atomskih izstrelkov in vse atomsko orožje, s katerim danes lahko svobodno razpolagajo Amerikanci, medtem ko posamezne vlade nimajo pri tem nobene besede. De Gaulle se je vselej upiral nadvladi Amerikancev in Angležev in tudi danes odločno nasprotuje, da bi Francija bila v atlantskem zavezništvu v neenakem, to je podrejenem položaju.

FRANCOSKO — NEMŠKI ODNOSI

To De Gaullovo stališče je že večkrat povzročilo precej huda trenja med zahodnimi velesilami in zlasti med člani atlant-

skega vrhovnega poveljstva. Čudno se sliši, vendar je res, da so od teh trenj največjo korist doslej imeli zahodni Nemci, oziroma njihova vojska. Že danes namreč Zahodna Nemčija ima v sklopu atlantskega zavezništva devet divizij od skupnih 22, do leta 1963 pa jih bo imela 30. Pred kratkim pa so nemški generali v posebni spomenici zahtevali, naj se dovoli, da se tudi njihova vojska oboroži z atomskim orožjem.

Ni mogoče sicer z gotovostjo trditi, da to zahtevo uradno podpira tudi general De Gaulle. Če pa danes nemškim generalom rastejo grebeni, se je treba prav gotovo zahvaliti ne samo slabim odnosom med komunističnim in nekomunističnim svetom, temveč tudi De Gaullovemu prepričanju, da je Francija še vedno takšna velesila, kot je bila še pred nekaj desetletji in da ji zato pripada ena prvih besed v mednarodni politiki.

Ker se Amerikanci zavedajo, kako je nevarna praznina, ki je v zahodni Evropi nastala zaradi sumljivega francoskega stališča do atlantskega zavezništva, hočejo nevarnost odpraviti s tem, da čedalje bolj oborožijo zahodnonemško vojsko. Isti cilj pa baje zasleduje De Gaulle, ker upa, da bo s pomočjo mečno oborožene Nemčije lažje utrdil položaj Francije ne samo v odnosih z Amerikanci in Angleži, temveč tudi v okviru držav Skupnega evropskega tržišča.

Vse to pa nam dokazuje, kako daleč smo še od zedinjene Evrope, v kateri bi vsi narodi in vse države res popolnoma enakovredno odločali o svoji usodi. **D. L.**

Boj za oblast v Kongu

V ponedeljek se je v Kongu začelo novo obdobje boja za oblast. Predsednik Kongske republike Kasavubu je po radiu naznanil, da je odstavil ministrskega predsednika Lumumbo, češ da je bil belgijski plačanec in da je vrgel državo v bratomorno vojno. Za njegovega namestnika je Kasavubu postavil dosedanjega senatnega predsednika Jožefa Ileo. Oba očitata Lumumbi, da je proti federalistični ureditvi Konga, ki bi edina mogla pomiriti boje med posameznimi afriškimi plemeni. Obenem sta naprosila Organizacijo Združenih narodov, naj pošlje svoje čete za red in mir.

Lumumba pa se ni dal kar tako ugnati v kozji rog. Z nekaj vojniki je zasedel sedež radijske postaje in je že dve uri po odstavitvi grlel po radiu, da nima Kasavubu nobene pravice odrekati oblasti njemu in njegovi vladi. Pol ure nato se je spet oglasil po radiu, in je odstavil državnega predsednika Kasavubo kot »izdajalca demovine«. Svoji vojski je ukazal, naj dela red. Nesrečni Kongožani zdaj ne vedo, kdo je njihov pravi gospodar. Ostali so tudi brez pravega upravnega ustroja (uradniki, tehniki, zdravniki itd.), za katerega je potrebnih najmanj 30.000 izvežbanih moči. Teh pa ni, odkar so se Belgijci umaknili.

Včeraj se je pa sestala kongoška poslanska zbornica ter razveljavila odloka, s ka-

terima sta Kasavubu in Lumumba drug drugega odstavila. Imenovala je obenem posebno komisijo, ki ima nalogo, da posreduje med obema državnikoma in skuša doseči sporazum. V Leopoldvillu pa je še vedno zmeda in je prav malo verjetnosti, da se bo položaj v kratkem izboljšal.

Gefter se razburja

Tržaški poslanec Gefter-Wondrich je vložil na zunanjega ministra v Rimu pritožbo, da se vlada ne zanima dovolj za umetniške in znanstvene zbirke, ki jih zahteva Jugoslavija od Italije. V interpelaciji vprašuje, ali je res, da zahteva Jugoslavija nazaj vse zbirke, ki so se nahajale v Zadru, Pulju in Rovinju. Jezi se tudi zaradi jamarskih in kraških zbirk instituta za proučevanje kraških pojavov v Postojni.

Imeli smo priložnost obiskati profesorja Savnika, po vsej Evropi znanega raziskovalca Krasa in ravnatelja omenjenega znanstvenega zavoda v Postojni. Ugotovili smo, da se v muzeju nahaja le nekaj ostankov iz časa zasedbe. Večina dragocenih in krasno urejenih zbirk je pa delo požrtvovalnih domačih znanstvenikov.

Zato so izpadi g. poslanca kar neumestni.

Nove poteze Nikite Hruščeva

Po zaključenih počitnicah je začel Nikita Hruščev zopet s potezami, ki zapadnjake presenečajo, čeprav so včasih na videz zelo nedolžne.

Kar nenadoma se je prejšnji teden domislil, da ima Finski predsednik Urh Kekkonen šestdeset let. Nista si ne v botrini in ne ravno v velikem političnem prijateljstvu, a vendar se je Nikita s precejšnjim spremstvom in darili odpeljal na godovno nje v Helsinkih. Oba predsednika sta se pogovarjala o trgovinskih odnosih med Finsko in Sovjetsko zvezo. Finci so dosegli nekaj uspeha, ker je Hruščev, čeprav malo namrdnjeno, pristal, da Finska obdrži vse svoje trgovinske zveze z Zapadom.

Sovjetski državnik je pa izkoristil priložnost obiska v svoje namene. V slavnostni nagovor je vpletel tudi napade na Ameriko in dejal: »Mi ne pošiljamo letal vohunit nad ozemlje sosedov.« Obenem je naznanil, da bo 20. septembra šel z odposlanstvom na sejo glavne skupščine Združenih narodov v New York, kjer se bo med drugim govorilo o razoroževanju. Izrazil je tudi mnenje in moskovska »Pravda« ga v še natančnejši obliki ponavlja, da bi morali priti na zasedanje tudi najvišji predstavniki zapadnih velesil. Na takšen način naj bi se obnovila vrhunška konferenca, ki se je razbila v Parizu.

Druga poteza je pa z Molotovom.

Nekdanji sovjetski zunanji minister je v ponedeljek nastopil svoje novo službeno

mesto na Dunaju kot sovjetski zastopnik mednarodne atomske organizacije. 70-letni stari politik je prišel na tiho spet v zapadni svet. Sprejel ga je na letališču samo uradnik sovjetskega poslaništva. Njegov povratek iz Mongolije, kamor je bil leta 1957 pregnan kot stalinist, pa ne pomeni, da je spet dobil milost v očeh močnega Hruščeva. Stari lisjak je poslan na Dunaj prvič zato, da ni preblizu kitajskemu Mao Tse Tungu, ki zadnje čase tudi svira na stalinsko piščal, drugič pa zato, da bi se dokopal do vodilnega mesta v mednarodni atomski organizaciji in bi svoje gospodarje stalno lahko obveščal o novih pobudah zapada v atomskem raziskovanju. Nekateri pa menijo, da je sprejel tudi nalogo, da nadzoruje sovjetske diplomatske uradnike v Evropi.

Večja proizvodnja

Medtem ko se kaže manjša proizvodnja v nekaterih hranilih, se večja proizvodnja premoga in tobaka. Zadnja poročila iz Sovjetske zveze pravijo, da bodo letos nakopali 518 milijonov ton premoga, kar je že ena tretjina svetovne proizvodnje.

Za dva odstotka se je zvišal tudi pridelek tobaka. Države, ki bodo imele več tobaka kot lani, so: Združene države, Kitajska in Turčija. Nazadovala pa je proizvodnja v Jugoslaviji, Grčiji in Zahodni Nemčiji.

ŠOLSKI POUK

Prosvetni minister Bosco je sklenil, da se bo šolsko leto 1960-61 podaljšalo. Pričelo se bo 1. oktobra in bo trajalo do 15. junija. Poletne počitnice bodo skrajšane za 15 dni; vmesnim počitnicam pa bodo tudi dodali nekaj dni.

Starši in menda tudi učiteljstvo bodo z razumevanjem sprejeli odlok o večjem številu šolskih dni in s tem tudi o boljšem učnem uspehu. S socialnega stališča bo tudi bolje, in prav to je poudaril ministrski predsednik Fanfani, ker ne bo šolska mladež skozi štiri mesece prepuščena sama sebi.

Pobegla "matematika"

V torek so v moskovskem zunanem ministrstvu sklicali senzacionalno tiskovno konferenco. Sovjetskim in tujim časnikarjem sta se predstavila ter jim odgovarjala dva pobegla ameriška uradnika Viljem Martin in Vernon Mitchell. Dodeljena sta bila strogo tajni obveščevalni službi »National security agency« (NSA) kot kriptanalista, ali tolmača šifriranih poročil.

Junija sta si vzela dopust in bi se morala 25. v mesecu vrniti v službo. Od tedaj sta pa zginila. Šele čez nekaj tednov je Pentagon objavil, da sta pobegnili preko Mehike in Kube neznano kam.

Zdaj sta se, pravzaprav so ju, pokazali v Moskvi na konferenci časnikarjem kot sovjetska državljana. Brala sta izjavo o svoji tajni službi v Ameriki in pojasnjevala, da se jima je priskutila, ker da sta se prepričala o vojnih namerah Združenih držav. Zato sta pobegnili v Rusijo, kjer da se bosta vpisala na univerzo in študirala

ruščino ter nadaljevala svoja matematična raziskovanja. Na vprašanja časnikarjev, kako sta prišla v Rusijo in kdo ju vzdržuje, nista hotela odgovarjati. Pač pa sta na široko odkrivala, kje se nahaja sedež NSA, kako lovi tajna poročila iz vseh, tudi prijateljskih držav; ima 2000 tajnih radijskih postaj po vsem svetu in 8000 vohunskih radiotelegrafistov. Ta orjaška obveščevalna služba da stane Ameriko 300 milijard lir za leto. Ona dva sta pa z elektronskimi stroji imela nalogo najti ključke za branje tajnih brzojavk. Povedala sta tudi, da ameriška vohunska letala že nekaj let krožijo nad Sovjetsko zvezo in Kitajsko.

Beg in izjave obeh uradnikov ameriške obrambne organizacije so zbudile v Ameriki skoro preplah. Demokratski senatorji bodo vložili interpelacijo, kako da celo iz obveščevalnih služb bežijo visoki uradniki.

Mrtvi idoli

Gotovo je tudi našim bralcem že znano, da je 1. septembra umrl televizijski napovedovalec Mario Riva. Italijanska javnost ga je spoznala pri oddaji »Musichiere«. S svojim preprostim in iznajdljivim humorjem je zabaval na tisoče in tisoče gledalcev. Mnogim je postal kar priljubljen družinski član, ki so ga vsako soboto željno pričakovali na sprejemniku.

Se več: Riva je skoro nehoti ustvaril neko vrsto modne psihoze, kot so jo na svoj način uvedli razni pevci kričači ali tako imenovane »umetnice« slačenja, ki se združujejo celo v strokovne organizacije.

Psihoza Riva je šla tako daleč, da so ga zlasti široke ljudske množice slavile kot svoj idol. Njegov nesrečni padec dva metra globoko na odru v Veroni, dolgo nihanje med življenjem in smrtjo, njegov pogreb so napolnili vse časopise, da je celo zanimanje za olimpijske igre stopilo v ozadje.

Pri pogrebu so se dogajali kar histerični prizori. Dvestopetdeset tisoč ljudi se je v Rimu trlo ob krsti, vzklikalo obema njegovima »vdovama«, nekaj deklic si je v čbupu prerežalo žile; skoro poteptali so dvajset orožnikov in prodrli kordone.

Spričo tolikšnega izbruha žalosti ob mrtvem idolu se človek vpraša, ali res pomeni izguba darovitega napovedovalca in igralca tako izgubo za narod?

De mortuis nil nisi bene (o mrtvih ne govori nič, razen dobro), ta latinski izrek gotovo velja. Ni pa še s tem rečeno, da ne smemo izreči drugačne sodbe od tiste, ki je umetno vcepljena v množično miselnost.

Rajni igralec, imenujemo ga tako, je iz skromnih razmer prišel do precejšnjega slovesa. Ni bil ne umetnik ne pisatelj ne znanstvenik ali politik — bil je le odraz dobe in ljudskega čustvovanja. Zadnji dve leti mu je časopisje naredilo še reklamo, pa je bil malik postavljen na oltar.

Mario Riva je zabaval ljudi, in to je tudi nekaj.

Kljub temu se pa oglašajo resni glasovi, kam bo takšna miselnost ljudstva privedla splošno kulturno raven. Umirali so že mnogi italijanski ustvarjalci duhovne kulture in zapustili bogato kulturno dediščino, a za njimi ni nihče tako žaloval kot za novodobnimi idoli, ki navajajo današnji rod, da malo in lahkotno misli.

Vendar na vse to: De mortuis...

Poziv staršem!

Vpisovanje v šole je že odprto. Zato smatramo za svojo dolžnost, da opozorimo slovenske starše, naj ne odlašajo z vpisovanjem v slovenske šole!

Vsi smo uverjeni, da se letos ne bo našel slovenski oče ali slovenska mati, ki bo zagrešila vnebovpijoč zločin nad lastno krvjo; da se ne bo več ponovilo kot doslej v marsikaterem žalostnem primeru, da so starši sami iztrgali svoje otroke iz svojega občestva.

Ali naj še ponavljamo vzroke, ki silijo pripadnike našega rodu v Italijo, da poskrbe za rast in razvoj debla, iz katerega so sami izšli?

Mar naj še dokazujemo, kako se pregrešijo nad lastnim narodom in kako se bridko osmešijo pred italijanskimi sodržavljani tisti naši starši, ki iz namišljenega strahu ali iz praznega koristolovstva odtegujejo slovenske otroke slovenski šoli!

Se najbolj smešen, da ne zapišemo ciničen zgled, dajejo tisti ljudje, ki so uslužbeni pri domačih podjetjih ali celo trgujejo preko mej, a ne občutijo najmanjše dolžnosti do svoje narodne skupnosti. Jedo iz neke skleda, ko pa je postrgana, jo zalutajo v pomije. Morda se celo posmehujejo, kako so brihtni in »kdor zna, pa zna« in so še dalje na odličnih položajih.

Upamo si povedati, da bo tako zavrelico ljudstvo izpljunilo iz ust in se bo kmalu takih dvoživk naveličalo, ki s svojim slabim zgledom vlečejo še druge za sabo.

Našim poštenim staršem pa velja še enkrat poziv in vabilo, da s pravilnim šolskim vpisom zadoste svoji družinski in narodni dolžnosti!

Tržaškega

Spominu žrtev za svobodo

Pred tridesetimi leti so odjeknili smrtni streli na bazovskem strelišču. Padli so prvi bojovníki proti črnemu nasilju: Bidovec, Miloš, Valenčič in Marušič. Naše ljudstvo je s stisnjenimi zobmi prenašalo muke junaških žrtev, ki so bile tudi njegove. Za trenutek samo se je splazil strah v obupana srca. Strah, ker ni bilo videti konca črnemu divjaštvu, ki je prav na naših tleh in nad našim rodом izlival svoj onemogli gnev. Toda iz krvi mučnikov je pognalo seme bojovníkov za prerod in svobodo naroda.

V krčevitem odporu se je skoraj sleherni naš človek, vsak po svojih močeh, postavil v bran za sveto dediščino očetov. Šlo je za narodov obstoj, za nobene osebe in strankarske koristi. Ljudstvo si je samo pisalo, s krvjo in trpljenjem dokument svojega rešenja.

In iz tega ljudstva in s takimi nameni so z vedrim obrazom šli vsi padli in preganjani svoji usodi naproti, pa naj jim nosi življenje ali smrt. Smrt padlih v Bazovici in povsod drugod stoterih na okrvavljeni slovenski grudi je prinesla življenje tisočem.

Zato bodi svetel spomin vsem čistim žrtvam danes in vselej!

— 0 —

V nedeljo se je obhajala posebna spominska svečanost, ko sta Akad. klub Jadran in Krožek slovenskih izobražencev položila vence na spomenik bazoviških žrtev. Samo Pahor se je v izbranih besedah spominjal njih doprinosa v narodnem boju. Savina Remec pa je deklamirala Širokovo pesem bazovskim junakom.

Ko so se udeleženci razhajali, je zadnje poletno sonce že ožarjalo kraški roj, ki se bo rdeče razcvel, kot da so nanj kanile kaplje krvi mučenih in ubitih.

Rojan:

NEKAJ O INDUSTRIJSKI SOLI

Letos poleti se je Tehnični urad tržaške občine spomnil tudi na potrebe Industrijske strokovne šole v Rojanu. Izvršili so tako nekatera nujna popravila, pobelili učilnice in uredili poseben prostor za tajništvo. Doslej sta namreč tajništvo in ravnateljstvo imela skupen urad. Pobelili so tudi obe delavnici ter sezidali v njih dve okni. Delavnici sta sedaj svetli, a sta še vedno pretesni. Zato bi svetli za delavnici najti druge, večje prostore.

Kot smo zvedeli, je ravnateljstvo prosilo, naj bi šoli dodelili prostore v kleti, a prošnja ni bila uslišana. Prvotno je bilo določeno, da bodo delavci pobelili tudi stopnišče ter izvedli še nekaj nujnih del, a so iznenada zmanjkala denarna sredstva, ker so bila določena za druga dela.

V Industrijski šoli bi pa bilo nujno treba urediti še šolsko skladišče ter pripraviti primeren prostor za ambulantno. Ta bi lahko služila tudi rojanski slovenski osnovni šoli, ki se nahaja v istem poslopju.

Še nekaj! Prav bi bilo, če bi uradnik na šolskem skrbništvu tako razporedil urnik,

da bi telovadnica bila na razpolago slovenski Industrijski šoli tudi kakšno uro dopoldan. Ni namreč pravično, da je telovadnica dopoldne redno na razpolago le italijanskim šolam. Pouk v popoldanskih urah je neprimeren za vse in zlasti za tiste dijake, ki prihajajo v šolo s podeželja.

Če že ne gre drugače in je treba telovaditi popoldne, naj se urnik tako razporedi, da bodo omenjeno nevšečnost prenašale tudi druge šole.

Volitve v novembru

V torek je poslanska zbornica izglasovala skoro soglasno — le 35 misovskih glasov je bilo proti — nov volilni zakon. Razlikuje se od prejšnjega po d'Hontovem načinu, ki z ostanki koeficienta daje možnost, da se ne izgube glasovi manjših volilnih skupin. Novi način velja za pokrajinske volitve in za 674 občin z več kot deset tisoč prebivalci.

Brž po izglasovanju je notranji minister Scelba naznanil, da bodo volitve v upravne odbore občin in pokrajin 6. in 7. novembra. K volilnim skrinjicam bo pristopilo 32 milijonov in 800 tisoč volivcev: le kakega pol milijona manj kot je vseh vpisanih volilnih upravičencev. Nove občinske odbore bodo volili v 6790 občinah; v 1240 pa ne, ker ni še zapadel mandat občinskih mož. Med te občine je všteta tudi Gorica. V 77 pokrajinah bodo razpisane tudi volitve v pokrajinske odbore. Teh ne bo v pokrajinah Spezia, Vercelli in Gorica, ker so tukaj bile kasneje kot v drugih pokrajinah.

Posebno važnost pripisujejo pokrajinskim volitvam na Tridentinskem in v Južnem Tirolu.

Tržaški volivci bodo glasovali samo za pokrajinske svetovalce, medtem ko bo imelo petero občin tržaškega ozemlja tudi občinske volitve.

ZA IZBOLJŠANJE ŽIVINOREJE NA TRŽAŠKEM

Živino redimo zaradi dobička, ki nam ga prinaša. Čeprav nihče noče delati z zgubo, vendar se dogaja, da v marsikateri kmetijski panogi in zlasti v živinoreji nimamo od dela prav nobenega dobička. Kolikokrat smo videli, kako živinorejec redi to ali ono kravo, čeprav daje premalo mleka in čeprav se neredno obreji.

Vsak živinorejec pa bi moral s svinčnikom v roki izračunati, če se mu izplača držati v hlevu to ali ono kravo in če bi ne bilo koristnejše, da bi jo prodal in nadomestil z drugo, ki bi dajala več mleka in ki bi se redno obrejala.

Tudi letos je Kmetijsko nadzorništvo v Trstu omogočilo, da dobe denarni prispevek tisti živinorejci, ki si nabavijo krave čistokrvne sivorjave pasme. To so precejšnje olajšave, ki se jih tržaški živinorejci navadno ne poslužujejo v zadostni meri.

Nadzorništvo je prav tako omogočilo, da prejmejo pomoč tudi tisti kmetovalci, ki imajo v hlevih za jetiko bolno živino. Ta bolezen ni pri nas zelo razširjena, saj so ob zadnjem pregledu ugotovili le zelo majh-

no število primerov. Prav pa je, da se tudi ti redki primeri odpravijo, kajti tuberkuloza v hlevu pomeni veliko breme za gospodarstvo. Ta bolezen se sicer ne podežuje, ampak se v okuženem hlevu prenaša iz goveda na govedo. Zdravljenje je drago in živina sploh ne more popolnoma ozdraviti. Zato je najbolje, da obolelo živino prodaš mesarju.

Vse to smo napisali, ker vemo, da se tržaški kmetovalci vse premalo poslužujejo ugodnosti, ki jim nudijo zakoni in kmetijske organizacije za korenito izboljšanje živinoreje.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V TRSTU

priredi dne 18. septembra izlet na Mangrt z avtobusom do Mangrškega sedla. Prijave v ulici Gepa 9/II.

Beneška Slovenija -

BRJERJE

V Brjerjah v Karnahski dolini smo vedno z nečim nezadovoljni. Najprej je vzbujalo nezadovoljstvo dejstvo, da so naši otroci imeli pouk v kleti neke gostilne. Končno je ministrstvo nakazalo sredstva za zgradnjo novega šolskega poslopja, a v novi šoli so otroci bili skoro vedno bolni zaradi vlage, saj včasih vdere voda celo v njene prostore. Da bi starše pomirila, je občina pred kratkim začela šolo popravljati. Ker ni šlo za temeljita popravila, so se naše matere zbrale pred šolo in zahtevale, naj se zgradi še eno nadstropje, da bodo otroci v suhih prostorih.

Že več let obljublajo, da bodo v naši vasi napeljali telefon, a iz vseh obljub doslej še ni bilo kruha. Napeljava pa je za našo vas še toliko bolj potrebna, ker smo daleč od središč in ker tudi avtobus ne vozi skozi naše naselje.

IZ AHTNA

Nedavno tega smo poročali, da je uprava avtobusnega podjetja nameravala ukiniti vožnjo zaradi slabe ceste, ki veže Ahten s Prosnidom; tako bi vasi Subia, Malina in Prosnid bile brez avtobusne povezave. Ta nevarnost pa je sedaj odstranjena, ker je ministrstvo za javna dela nakazalo milijon 200 tisoč lir prispevka za ureditev omenjene ceste.

IZ SREDNJEGA

Pred kratkim sta se poročila domačinka Silvana Mozetič in Danilo Bukovec, ki je sin naših izseljencev v Franciji, kamor so odšli pred 10 leti. Novoporočencema želimo sovaščani obilo božjega blagoslova in zadovoljstva v skupnem življenju.

IZ REZIJSKE DOLINE

V Stolbici je napis v italijanščini, ki pravi, poveduje izletnikom in letoviščarjem približevati se državni meji. Nismo se mogli dovolj načuditi, ko smo ga brali, saj dobro vemo, kako se naša občinska uprava vsestransko trudi za razmah tujskega prometa v naši dolini. Takšnih napisov ne najdeš danes več na vsej dolgi italijansko-jugoslovanski meji od Bele peči - Rateč do morja pri Miljah. V našem občinskem odboru je tudi zastopnik Stolbice in napis stoji prav pred njegovim bivališčem, da ga lahko vsak trenutek vidi in sliši tudi godrnjanje izletnikov raznih narodnosti. Ko

IZ PODGORE

V sredo prejšnjega tedna je nastal v sušilnici naše predilnice požar. Goriški gasilci so ga v pol ure pogasili. Na poslopju je za pol milijona lir škode, blaga pa je zgorelo za okoli 300 tisoč lir.

IZ STEVERJANA

Novi šolski poslopji na Valerišču in v Jazbinah sta že dokončani, zato ju bodo v kratkem slovesno otvorili, ker se bliža pričetek novega šolskega leta. Ne bodo pa žal obenem otvorili novega otroškega vrtca na Britofu, ker se je njegova zgradnja nekoliko zavlekla.

Zaradi vedno naraščajočega prometa na občinski cesti v Grojni je bil zadnji, daljši ovinek pod Dvorom čedalje bolj nevaren. Zaradi gostega grmičevja vozniki niso mogli

Kanalška dolina

smo ga na to opozorili, pa je samo skomignil z rameni, skremžil usta in molčal. Ljudje napisa ne smejo sami odstraniti; to stori lahko le občinska uprava. Upamo, da se bo zaradi našega javnega protesta vsaj sedaj zganila.

IZ BRDA V TERSKI DOLINI

V začetku avgusta je umrl v Nemčiji 51-letni domačin Lojze Di Lenardo, po domače Kole. V Nemčijo se je izselil v letošnjem marcu. Smrt za srčno kapjo ga je zadela prav v trenutku, ko je bil na pregledu pri zdravniku.

Pet dni po smrti so ga pripeljali iz Nemčije v rodno vas, kjer so ga pokopali ob obilni udeležbi prebivalstva iz domače vasi in okolice.

Naj pokojniku sveti večna luč. Užaloščeni družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ SV. LENARTA

V naši občini je prišlo do hudih nasprotij med člani občinskega odbora in občinskim tajnikom. Z njim pa je nezadovoljno tudi prebivalstvo naše občine.

Zato je naš župan zahteval od videmskega prefekta, da tajnika premesti na drugo službeno mesto. Če se to ne izvrši, namerava ves občinski svet odstopiti.

RAJBELJ

V sredo prejšnjega tedna so naši rudarji nadaljevali stavko, ki so jo pred nekaj dnevi prekinili. Namesto da bi uprava rudnika ugodila upravičenim zahtevam delavcev, jih je s posebnimi letaki opozorila, da bodo imeli od stavke le škodo.

Rudarji zahtevajo povišanje plač in spremembo v službo 20 delavcev. Stavka je obenem izraz solidarnosti naših rudarjev s stavkačimi rudarji istega podjetja na Sardiniji. Podjetje noče povišati plač, češ da so že danes višje kot po drugih pokrajinah države. Sedanja cena cinkove rude pa baje ne dovoljuje višjih plač. Podjetje tudi noče sprejeti na delo novih delavcev, a obljublja, da bo to vprašanje pozneje ponovno preučila.

POROKA

Pred kratkim sta si v naši cerkvi obljubila večno zvestobo nevesta Jožica Cuder in ženin Franc Bizjak. Vsi jima želimo obilo zadovoljstva v skupnem življenju.

opaziti, da je tik ob cesti globok prepad. Zato je občinska uprava zgradila ob tem ovinku 10 metrov dolg zid in tako odstranila nevarnost za vozače in vozila. Zid je zgradilo podjetje Milanese za 70 tisoč lir; podjetje ga je moglo sezidati tako poceni le zato, ker gradi obenem tudi naš otroški vrtec in je zato imelo pri rokah potrebne stroje in gradivo.

IZ RUPE

V sredo prejšnjega tedna so se sindikalni predstavniki in lastnik papirnice v Rupi dogovorili, da bo podjetje delavcem redno plačevalo tudi pol ure odmora, in sicer od 1. junija t. l. dalje.

IZ DOBERDOBA

Še ta teden bo podjetje iz Červinjana, ki je zmagalo na dražbi, pričelo graditi novi otroški vrtec. Zgrajen bo na bivšem športnem igrišču nasproti orožniški vojašnici. Občina je za to delo dobila 10 in pol milijona lir posojila, ki ga bo vračala v daljšem roku. Upamo, da bodo gradbena dela hitro napredovala in da se bodo naši otroci končno vzgajali v lastnem domu.

IZ PEVME

Prejšnji teden smo pri nas imeli dve poroki. Učiteljica Čuk Tatjana je vzela mehanika Karla Gruzovin, delavka Ada Valentinič pa električarja Antona Bensa. Obema paroma želimo zadovoljno življenjsko pot.

Veseli nas vest, da je tehnično-upravni odbor za javna dela v Trstu odobril v naši vasi zgradnjo devet stanovanjskih hiš, ki bo stala 22.500.000 lir.

IZ SOVODENJ

V petek dopoldne bi morala biti na našem županstvu dražba za gradnjo vodovoda, ki bo priključen vzhodno-furlanskemu vodovodnemu konzorciju v Gradiški. Ker se pa dražbe ni udeležilo nobeno od povabljenih podjetij, jo bo treba ponoviti.

V preteklem mesecu avgustu je bilo v naši občini pet rojstev, imeli smo dve smrti in tri poroke.

Z VRHA

Lepa skupina 40 Vrhovcev je v nedeljo priredila prijeten in lep avtobusni izlet skozi Čedad in glavni obmejni prehod v Beneški Sloveniji Stupico v Kobarid in na Gregorčičev grob pri Sv. Lovrencu; nato so nadaljevali svojo pot do Trente in izvira Soče.

**ŽELEZNICA ZAGRAJ
SV. IVAN OB NADIŽI**

Zveza goriških trgovcev namerava v teh dneh poslati pristojnemu ministrstvu daljšo spomenico, v kateri bo protestiralo proti nameravani gradnji nove železnice Zagraj — Sv. Ivan ob Nadiži, o čemer smo v listu že poročali in označili to namero za Gorico hudo škodljivo, ker bi bila s to železnico popolnoma odrezana od prometa na novi progi Avstrija - Trst, ki bi stala dve milijardi lir.

Ta proga je danes tem manj potrebna, ker se bo dne 1. oktobra zopet otvorila železniška zveza med Gorico in bivšo svetogorsko postajo v Novi Gorici. Zaradi tega je treba, kakor prav pravi Zveza goriških trgovcev

Iz Goriške

v spomenici, računati na večji promet tudi na progi Gorica - Videm.

Nepotrebno je torej v novih razmerah trošiti milijarde lir in nesmiselno bi bilo odrezati Gorico od tako zelo važne prometne žile, ki jo predstavlja veza med Avstrijo in Trstom. Pač pa je treba železniško progo Gorica - Videm tako tehnično izboljšati, da bo kos povečanemu prometu.

POKRAJINSKI ODBOR

Na seji v torek prejšnjega tedna je pokrajinski odbor med drugim sklenil naprositi občinske uprave v pokrajini za denarno pomoč za ureditev cestnih znamenj na tistih cestah, ki so nedavno prešle pod pokrajinsko upravo in še nimajo cestnih znamenj, čeprav bi jih morali imeti že lani, ko je stopil v veljavo novi cestni zakonik. Važen je tudi sklep, da bo pokrajinska uprava naprosila ministrstvo za javno vzgojo 20 milijonov lir državnega prispevka za nakup strojev, ki jih uprava potrebuje za izpopolnitev delavnice na srednji industrijski šoli v Gorici.

Nadalje je odbor sklenil podeliti dvema italijanskima univerzitetnima študentoma za diplomsko razpravo o vprašanjih, ki se tičejo goriške pokrajine.

ZADOVOLJSTVO V GORICI

Ko se je v torek prejšnjega tedna razširila vest, da ostane v Trstu urad za načrte, je zavladalo tudi v goriških gospodarskih in političnih krogih veliko zadovoljstvo. Temu je nemudoma dal izraza tudi predsednik goriške trgovinske zbornice g. Bigot v dveh zahvalnih brzojavkah, ki ju je naslovil na predsednika vlade Fanfanija in ministra za državne udeležbe Boja.

OPOZORILO DAVKOPLAČEVALCEM

Tudi letos kot druga leta morajo davčni obvezanci v goriški občini do 20. septembra prijaviti mestnemu davčnemu uradu svoje dohodke, ki so podvrženi občinskemu davkom.

To prijavo je treba napraviti na posebnem vzorcu, ki ga davkoplačevalci dobe na občinskem davčnem uradu. Ta vzorec morajo izpolniti vsi, ki še niso vpisani v davčne sezname, ali če so se njihovi dohodki v tem letu spremenili. Kdor ne napravi prijave, čeprav jo je dolžan napraviti, se kaznuje z denarno globo 50.000 lir.

PRISPEVEK ZA ŠOLSTVO NA GORIŠKEM

Ministrstvo za javna dela je v prejšnjem tednu obvestilo goriška oblastva, da je odredilo državni prispevek za gradnjo in opremo raznih šol na Goriškem v znesku 478 milijonov lir. Celotni prispevek v letih 1959 in 1960 znaša dve milijardi in 329 milijonov lir.

SOLSKA OBVESTILA

Didaktični ravnatelj za goriške osnovne šole s slovenskim učnim jezikom obvešča učiteljsko, da so prednostne lestvice učiteljev (-ic) za novo šolsko leto na vpogled na razglasni deski v Ulici Croce 3.

Didaktična ravnateljstva slovenskih osnovnih šol obveščajo, da se bo pričelo vpisovanje v te šole dne 15. septembra in bo trajalo do 30. septembra. Izpiti za 5. razred bodo 21. in 22. septembra, izpiti za drugi razred pa 23. in 24. septembra.

Istočasno bodo tudi sprejemni izpiti za privatiste. Novo šolsko leto se bo pričelo 1. oktobra s sv. mašo, pouk pa se prične 3. oktobra.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

To je tudi moralni problem

Kadarkoli preberemo v listih naslov, ki javlja, da se je spet ubil kak mlad človek z »Vespo«, nas vedno spreleti misel, da je bil Slovenec. In lahko rečemo, da se v 90% primerov ne zmotimo.

Ce bi se kdo potrudil in skušal zbrati podatke, koliko naših ljudi, zlasti mladine iz predmestij in iz kraških ali miljskih vasi, se je v zadnjih desetih letih ubilo ali hudo ranilo z motornimi kolesi, bi se zgrozil. Našel bi jih vsaj nekaj stotin. Na naših kraških cestah skoro ni odseka 100 metrov, na katerem bi se ne bilo prišlo do kakšne hude nesreče. In izguba tolikih mladih človeških življenj ni malenkost za našo manjšino. To so izgube, ki spominjajo že na izgube v vojni. Toda medtem ko dajejo mladeniči v vojni svoje mlado življenje za neki ideal, za svobodo svojega naroda, za boljše in pravičnejšo ureditev človeške družbe ali kar je še takih visokih idealov, ki napravijo žrtvovanje življenja lažje in bolj smiselno, pa je trošenje mladih življenj na cestnem asfaltu popolnoma nesmiselno. Žrtvovana so le slasti, ki jo predstavlja hitrost, in morda še vino.

To nesmiselno zapravljanje mladih človeških življenj postaja za našo manjšino problem. Mislim, da ga ni človeka med nami, ki bi ne bil osebno poznal kakšnega mladeniča ali mladenko, ki ju ni več, ker sta pustila življenje na cesti. Jaz sem jih poznal celo več, ki jih danes ni več. Večkrat se spominjam nanje s pomilovanjem, hkrati pa z neko nevoljo, češ sami ste krivi svoje prerane smrti, saj ste silili vanjo, s svojim divjanjem po cestah. Tudi oni so brali novice o nesrečah in pregledali športne strani v listih, kjer so jim svetovali previdnost in jih svarili pred prenačlo, neprevidno vožnjo. Isto so jim zabičevali v šoferski šoli in še marsikje. In vendar niso hoteli vzeti teh vestí na znanje, niso hoteli poslušati pametnih nasvetov, niso si jemali k srcu prošnje svojih mater in zaročenk, naj vendar pazijo nase. Tako se vedno spet zgodi, da se ubije ta ali oni komaj kak dan pred poroko, ali da zapelje celo svoje dekle v smrt ali ji povzroči bolezen in morda pohabljenost.

Kaj je krivo, da se prav naši mladi ljudje, Slovenci, ne spametujejo glede voženj z motornimi kolesi?

Vzrokov je več; nekateri so socialnega, drugi pa moralnega značaja. Po mojem mnenju so predvsem tile: naša mladina ni več navajena misliti in presojati, niti nevarnosti; v motornem kolesu vidijo pravi simbol modernega življenja in udobnosti, po njem dolgo časa hrepene in se potem, ko si ga končno lahko privoščijo, slepo vdajo nebrzdanemu uživanju hitrosti; pomanjkanje čuta odgovornosti do sebe in do drugih, v čemer se kaže neke vrste infantilnost, duševna nedozorelost ali primitivnost; pomanjkljiva tehnična pripravljenost za vožnjo z motornim vozilom sredi današnjega prometa; in pijančevanje.

Kar zadeva tehnično obvladovanje vozila in znanje prometnih predpisov, je jasno, da bi ne smel nihče na motorno kolo, kdor tega popolnoma ne zna. V resnici pa je le veliko takih, ki so jim prometni znaki skrivnostni simboli, ali ki se zanje sploh ne zmenijo. Ne zavedajo se, da izpostavljajo s tem sebe in druge nevarnosti. Menijo pač, da lahko ob vsaki priložnosti do konca izkoristijo vso tehnično zmogljivost kolesa, kot da jih ta tudi že opravičuje za prehitro vožnjo. Dejansko pa se kaže ta inteligenca in znanje vozača v tem, da pravilno in varno vozi, ne pa v divjanju po cestah na ves plin. To bi znal tudi vsak otrok, ravno zato, ker se ne zaveda nevarnosti in ni sposoben presoditi, koliko s tem tvega.

Naša mladina se je vse preveč odvadila razmišljati in presojati. V kulturnih in političnih zadevah to že dolgo opažamo in o tem se je tudi že veliko pisalo po našem časopisu, ko smo iskali vzroka temu pojavu. Kaže pa se to tudi v vsakdanjih zadevah in tudi pri vožnji z motornim kolesom, naj se še tako čudno sliši. Značilna za velik del naše mladine — če ne kar za večino — je neka čudna miselna lenoba. Nobeni stvari ne gre do dna, vedno ostane nekje na površju, pri videzu, pri konvencionalnosti, češ, kar drugi, to jaz. Kot se zadovoljuje v politiki s kar najbolj preprostimi in praznimi frazami, v kulturi s samo folkloro in popevkami, tako si tudi o drugih življenjskih zadevah ne skuša priti kaj bolj na jasno. Zadostuje jim sam hip

užitka, namen in cilj vsega sta jim tuja, o tem se jim ne ljubi razmišljati in tudi ne znajo razmišljati. To je generacija, ki je zrastle v precejšnji socialni in ekonomski varnosti ter udobnosti, kar je ni sililo k ostremu življenjskemu boju in razmišljanju, hkrati pa v veliki duševni primitivnosti. In morda se čudno sliši, a bo le res, da se v tem še poznajo posledice fašizma, ki je našim ljudem onemogočil vsako kulturno delo, jih odvadil branja in s tem tudi razmišljanja. Pri tem pa so izgubili tudi mnogo etičnih in intelektualnih vrednot. Ker niso več brali knjig in slovenskih listov, so izgubili izpred duševnih oči nacionalne in moralne ideale ter začeli počasi živeti le še za svoje ekonomske ideale, da bi si ustvarili večjo udobnost. In v takem duhu so vzgajali tudi svoje otroke. Na zunaj se zdi, da se je naše ljudstvo v vsakem pogledu moderniziralo in prilagodilo modernemu življenju, toda v duševnem pogledu je napravilo pod fašizmom tako pot nazaj v primitivnost, da se to še danes hudo pozna. Modernim oblikam našega življenja ne ustreza tudi duševni napredek. V marsikateri hiši, kjer ne manjka motornega vozila, hladilnika in dragih gospodinjinskih aparatov ali celo televizije, bi težko našel kako knjigo ali resen list.

Vse to se izraža v mišljenju in ravnanju mladega človeka — njegova nedoraslost za oblike modernega življenja. In tako postane žrtev banalne ceste nesreče. Neprevidnost, prehitra vožnja — se glasi policijska ugotovitev. Vzrok pa je vendar globlji in predvsem tega bi bilo treba odpraviti, s tem da navadimo našo mladino spet misliti in živeti po pameti ter da ji damo spoznati drugačne ideale, kot je Vespa in 80-kilometrski hitrost na uro.

Mnogi mladi ljudje pa tudi preveč popivajo, kadar se ob nedeljah ali sobotnih popoldnevih vozijo okrog z motornim kolesom. Pijejo predvsem vino in kaj kmalu se spravijo v tisto hrupno razpoloženje, ko se jim zdi, da so vsega sposobni. In nekaj kilometrov naprej jih morda čaka smrt. Tudi tu se pozna pomanjkanje resnične kulture pri naši mladini.

A. B.

Pravi in filmski Wild West

Ameriški pisatelj Peter Lyon je v reviji za zgodovino »American Heritage« objavil aktualen esej, v katerem se obrača proti častitvi junakov v ameriški televiziji in filmu, katerih ozadje je ameriški Divji zapad. Pisatelj je skozi leto dni proučeval vse dostopne viře in dokazuje sedaj, da so bili legendarni cowboys, šerifi ali roparji, ki naj bi pomagali revnim, v resnici navadni zločinci. Njegov glavni zaključek je strnjen v sledečih besedah: Divji zapad je bil podzemlje, pokvarjeno in sprieno... Junaki Divjega zapada, ki jih danes slavijo zaradi njihovega poguma, kažejo v stvarnosti nepremišljenost alkoholika ali obup v kozji rog ugnane podgane. Potem ko je Lyon obračunal z običajnimi predstavami o Divjem zapadu, se ukvarja s posameznimi junaki, ki jih opisuje na primer tako:

Wyatt Earp nikakor ni bil pošten šerif in v nasprotju s tem, kot ga stalno prikazujejo v televiziji in filmu, bradat poklicen igralec, ki je nosil službene znake šerifa le zato, da je pri kartanju strahoval cowboye. Pri streljanju, ki je postalo legendarno, so Earp in njegova brata pod zaščito policijskih znakov izvalili prepričanje, streljali prvi in ustrelili može, ki so po izjavah treh prič dvignili roke kvišku. Nagib tega umora je bil ta, da so žrtve zvedele, da je Wyatt dal pobudo za izropanje poštne kočije in so hotele to ovaditi.

Jesse James, ki ga imenujejo tudi Robin Hooda Divjega zapada, ima posebno veliko kriminalno razpredelnico. V 15 letih je izropal 15 bank, napadel 7 vlakov, tri poštne vozove in enega denarnega sla. Pri tem je ubil 16 ljudi in oropal nad 200.000 dolarjev. Lyon pripominja sarkastično, da ni nobenega dokaza za to, da bi bil Jesse James od svojega plena kaj podaril revežem.

Wild Bill Hickock je zaslovel, kot piše Lyon, ko je ustrelil iz zaklonišča dva neoborožena moža. Hickok, ki ga v legendah opisujejo kot indijanskega stezosledca, je bil po Yonuu nasprotno znan lažnjivec, poklicni igralec in morilec, ki so ga izgnali iz Kansasa.

Škozi lastna očala

Sredi avgusta so zborovali v Moskvi na 25. orientalskem kongresu znanstveniki iz raznih dežel; tudi iz Jugoslavije in Italije. Zborovanju je dala poseben poudarek udeležba afriških profesorjev, ki so poročali o svojih izsledkih na področju afrikanistike.

Vseučiliški profesor v Nigeriji Modilim Achufusi je predaval o črnski državi Soloto v začetku 19. stoletja. Veliko zanimanje je vzbudil tudi etiopski zgodovinar Tekle Sadik Mekuri s študijo o razvoju pismenstva in krščanstva v Etiopiji. Ta znanstvenik je tudi najboljši avtor abesinske in vzhodno-afriške zgodovine od početkov do danes.

Angleški znanstvenik Graham Irwin je govoril o virih za zapadno-afriške dežele. Poudaril je, da se najdejo najbolj objektivni viri v ljudskem izročilu, v legendah in pesmih. Zbiranje teh virov za zgodovino črnskih narodov se bo sistematično pričelo.

Kulturno spoznavanje Evrope je trajalo nekaj stoletij, v Afriki gre mnogo hitreje.

Nova opera

Ruski skladatelj Ciril Molhanov je uglasbil novo opero, ki so jo z velikim uspehom izvajali v Moskvi. Libreto opere je pesnik Sergej Senin popolnoma povzel po romanu »Cronache di poveri amanti«, ki ga je spisal znani italijanski pisatelj Vasco Pratolini. Najbolj izrazito so predstavljene epizode obeh osrednjih oseb Hugona in Konrada.

Skladatelj Molhanov je po uspehi predstavi pojasnil, da je zavrgel običajne lirične oblike arij in duetov. Uporabil je oblike malih sličic, ki se osnovno in melodično nizajo okrog osrednjega motiva. Nova opera pa je zlasti odraz italijansko-ruskega kulturnega sodelovanja.

Film o Tesli

Filmsko podjetje Lovčen je skupno z neko ameriško filmsko družbo priredilo film »Niagara«. Vsebina je vzeta iz življenja velikega iznajditelja Nikole Tesla, ki je do smrti deloval v Ameriki. Naslov filma je povzet po veličastnih niagarskih slapovih ob Velikih jezerih, kjer je Tesla postavil svojo prvo hidroelektrično centralo.

Višek

Pred dnevi je francoski pisatelj kriminalnih romanov Georges Simenon izdal svoj 168. roman! Pisatelj je znan, ker je ustvaril osrednji lik policijskega komisarja Maigreta, kot pred leti Doyle svojega Sherlock Holmesa.

Romani, ki jih Simenon kar siplje vsaka dva meseca po enega, imajo dobrošno literarno vrednost. Prinesli so mu tudi velikansko bogastvo. S televizijo je pisatelj podpisal pogodbo za eno milijardo in pol frankov, ker bodo priredili 39 njegovih romanov za na platno. Na račun svojega ogromnega zaslužkarstva se je pisatelj sam pošalil, ko v zadnjem romanu vpleta spomine na igralca Chaplina.

Našla sta se v neki restavraciji v Svic. Razgovor je zdrknil na umetnost. »V bistvu sva oba psihopata,« je dejal Chaplin, »samo sreče imava več kot drugi! Kadar se ne počutim dobro, naredim film. Kadar je vaša žila nemirna, napišete roman. Oba sva vsak zase psihoanalitika. Pa še plačujejo naju prav dobro za vse to.«

Prijateljski sestanek

V ponedeljek so se zbrali v prijetni družini pri Komelu v Kronbergu sošolci z goriške slovenske gimnazije, ki so pred dvema letoma obhajali 50-letnico mature. Takrat so sklenili, da bodo take prijateljske sestanke ponavljali vsako drugo leto in nanje povabili tudi druge bivše dijake tedanje goriške gimnazije.

Letos se je zbralo tudi 29 nekdanjih in sedanjih kulturnih delavcev s Primorske, Slovenije in iz drugih krajev. V prijetni družbi so obhajali spomine apostolski administrator msgr. Toroš, bivši poslanec dr. Podgornik, svetnik Komavec, inž. Rustja, župnik Kodernac, briški pesnik in organizator sestanka Ludvik Zorzut, dr. Pavlica, dr. Gruden, jezuitski pater Vertovec, dr. Kamušič, ravn. Pavšič, od nekdanjih profesorjev še vedno mladostni Prijatelj, dr. Gerbic, Gorkič in še drugi. Veselo razpoloženi so poslali pozdrave bivšemu profesorju nadškofu Fogarju in so si ob slovesu obljubili nasvidenje v prihodnjem letu, ko bodo povabljeni vsi nekdanji učenci slovenske gimnazije v Gorici iz prve svetovne vojne.

GOSPODARSTVO

Bliža se trgategv

Mislamo, da je prav, če pred vsako trgovijo našim kmetovalcem svetujemo, kaj naj naredijo, da bodo imeli čimboljše, zdravo in trpežno vino. Neopravičljivo bi bilo, če bi ob trgoviji kaj zagrešili in s tem zavrgli trud in znoj vsega leta: saj se moramo okoli trte truditi vse leto. Stara resnica je tudi, da z dobrim kletarjenjem lahko tudi iz slabšega grozdja napravimo dobro vino, s slabim kletarjenjem pa dobimo slabo vino tudi iz najboljšega grozdja.

Trgategv bi morala biti letos pozneje

Grozdje bi morali potrgati, ko je dozorelo. Kdaj grozdje dozori, pa lahko ugotovimo le z večkratnim merjenjem sladkorja. Ko grozdje doseže količino sladkorja, ki je primerna določeni sorti in se pri merjenjih v nadaljnjih 3 dneh količina sladkorja ne zviša več, je grozdje dozorelo. Grozdje posameznih sort pa ne dozori istočasno in je med posameznimi sortami lahko razlika tudi 2 tednov in več. Zato ne bi smeli trgati vsega grozdja istočasno, marveč postopno, kot sproti dozori. Iz tega je jasno razvidno, kako so važni enosortni ali največ dvosortni nasadi.

Letos pa je grozdje v velikem zastanku z zorenjem. Vzrok je letošnje čudno vreme, saj pravega poletja sploh ni bilo. Nekatere sorte grozdja bodo kljub temu precej dobro dozorele, če bomo s trgovijo počakali, nekatere sorte pa bodo ostale kisle, posebno če se začne trgategv že v drugi polovici septembra.

Naj se letošnja trgategv začne zgodaj ali pozno, je treba na vsak način brati vsaj na dva kraja: zdravo in dozorelo grozdje posebej in posebej vse ostalo. Posebej je treba mastiti in tudi naliti sode. Ne mešajte obeh moštov in ne vina iz njih.

Dalije - georgine

Te naše sedaj cvetoče rastline izvirajo iz Mehike, a jih niso prenesli v Evropo zaradi cvetja (cveti so bili majhni, skromni), marveč zaradi gomoljastih korenin, ki so jih uživali diabetiki. Pod vplivom ustne slin se namreč kuhani gomolji ne spremenijo v navaden sladkor, marveč v sadnega.

Danes nihče ne govori in niti ne misli, da bi bilo mogoče gomoljaste korenine dalije tudi uživati. Cvetličarji pa so spremenili oziroma prevzgojili prvotne dalije z malimi cveti v razkošno cvetoče v čudovitih barvah in oblikah. Ime dalija je ta cvetica dobila po botaniku Andreju Dahl, ki je bil učenec Linnéja; ta pa je uredil rastline po skupinah in jim dal znanstveno, latinsko ime. Ime »georgina« pa izvira od ruskega botanika (= proučevalec rastlin) Georgija, a prvotno so uporabljali to ime le za dalije z malimi cveti, tako imenovane ponpon.

NAJHITREJE RASTOČA RASTLINA

je najbrž bambus, ki zraste spomladi tudi 5 cm na uro. Kakšenkrat pa rastejo še hitreje naše buče plezalke, ki zrastejo kakšen dan tudi 20 cm.

Med dozorelim in nedozorelim grozdom so namreč zelo velike razlike. Prva razlika je predvsem v odstotkih sladkorja: dozorelo grozdje ima navadno od 18 do 24% sladkorja po Babotu in da vino z 11 do 14% alkohola po Maligandu; nedozorelo grozdje ima znatno manj sladkorja in zato je vino šibkeje. Velika razlika je nadalje v vsebini kisline. Preden začne grozdje zoreti, ne vsebuje sladkorja, ampak samo kislino. Medtem ko zori, pa se začne dvigati odstotek sladkorja in nižati odstotek kisline. Na splošno vsebuje na pol dozorelo grozdje okoli 10% sladkorja in nad 1.5% kisline. V kakšnih 3 tednih takšno grozdje dozori in se v tem času odstotek sladkorja podvoji, odstotek kisline pa skrči za 2/3.

Če bomo letos brali na dva kraja, dozorelo grozdje zase in zeleno zase, bomo imeli za prodajo sicer manj vina, a ga bomo lahko dobro prodali. Če pa bomo napravili iz vsega grozdja samo eno vino, bomo imeli precej slabo vino, ki ga ne bomo mogli prodati, ker bo prekislo. Saj bo ob trgoviji še mnogo ostankov oziroma zalog vina od lanskega leta in se ne bo nihče zanimal za novo kislino, ki ostane kislja tudi pozneje, ker se ne udela z zorenjem in je tudi umetno ne moremo popraviti.

Nov način breskovih nasadov

Drevesničarja Rino in Marko Zanzi v Dogatu (Ferrara) imata okoli 5 njiv velik breskov nasad, kjer sta po dve breskovi drevesci vsajeni v posameznih ložih, ki so razmeščeni na razdalji 3 x 3 m. Drevesci vsakega loža sta nagnjeni narazen v kotu

35 do 40 stopinj. Vsadijo koščico ali dvjak, katerega cepijo v speče oko. Drevesca vzgajajo v obliki palmete. Že drugo leto po cepljenju pustijo drevesca roditi! V 3. letu proizvodnje dosežejo hektarski donos 220 stotov plodov, kolikor pri navadno gojenih breskvah dosežejo komaj v 6. ali 7. letu.

Prednost tega načina vzgajanja breskev je ravno v zgodnji proizvodnji, ki kmalu poplača stroške za nasad in zgodaj daje dohodek. Slaba stran pa je v hitrem izhiranju takega nasada, ki ne vzdrži več kot 12 ali 13 let.

Radič gñije

Poklicni in nepoklicni vrtnarji se stalno pritožujejo, da jim radič sicer prav lepo izkali in nekaj časa tudi lepo raste, a se nato pričinja izgubljati oziroma gniti. Kako bi to preprečili. To vprašanje ni pereče samo pri nas, temveč tudi v drugih italijanskih pokrajinah, v Jugoslaviji in najbrž še drugod.

Gnitje radiča je povzročeno po glivicah »sclerotinia sclerotiorum« in »sclerotinia minor«. Poskusi so dokazali, da gnitje lahko preprečimo, in sicer s prahom pentakloronitrobenzola. Gre za neko kemično snov, katere je potrebno po 10 gramov na vsak m² površine. V trgovini dobiš to sredstvo pod imenom »brassicol« ali pa »marisan«. Tako poroča »Informatore agrario« z dne 1. septembra.

ŠVICARSKA PLEMENSKA ŽIVINA

Švicarska osrednja živinorejska organizacija in uprava velesejma v Veroni sta sklenili dogovor, iz katerega izhaja, da bodo Švicarji pripeljali na velesejem v Verono, ki ga prirejajo v marcu in oktobru, vsakokrat po 250 goved sivorjave in simentalke pasme. Živali bodo morale imeti visoko oceno v rodovniku. V območju velesejskega prostora je pri kraju gradnja sodobnega hleva, kjer si bodo kupci lahko ogledali uvoženo plemensko živino in se tudi pogodili zanjo.

ŽENA IN DOM

Zdravje in kuhinjski pribor

Zdravje družinskih članov je pogosto odvisno od navidezno nepomembnih reči, na primer od kuhinjske posode ali gospodinjskih pripomočkov. Baker začne uničevati vitamin C in to se dogaja v vseh kuhinjskih pripomočkih zlasti še, če zelenjavo kuhamo v takih posodah. Posledice pomanjkanja vitamina C so znane: rane se slabo zaraščajo, vnetja se sklepi in nastajajo druge podobne bolezni. Vitamin C je ena izmed sestavin, ki jih gospodinja uničuje, če napačno ravna z živili (lupljenje krompirja n. pr.). Svetloba uničuje vitamin B/2. Če hranimo živila, ki vsebujejo ta vitamin (mleko n. pr.) v stekleni posodi, se iz njih izgubi mnogo tega vitamina. Če nimamo pokrovov, ki dobro pokrivajo kuhinjske lonce, in če razen tega odlijemo tudi vodo, v kateri se zelenjava kuha, vržemo stran dobro polovico rudninskih soli.

Mnoge gospodinjice se trudijo, da bi svoje kuhinje opremlile z modernimi električnimi štedilniki in drugimi dragimi pripomočki, pri tem pa zane-marjajo tudi osnovni kuhinjski pribor: n. pr. dober nož, ki ne bo zarjavljal, strojček za povrtnino ali za meso itd. Čeprav so gospodinjski proračuni skromni, je treba vselej določiti vsotico za nakup prepotrebnih pripomočkov. Prava gospodinja je ponosna na svoj dobro opremljeni »kuhinjski arzenal«, saj pojmujejo kuhinjo kot laboratorij, v katerem gospodinja odloča tudi o zdravju svoje družine.

DROBNI NASVETI

- Kava, ki ste jo predolgo kuhali, utegne postati grenka; temu odpomoremo tako, da ji dodamo ščepec soli.
- Moten kis sčistimo tako, da dodamo litru kisa dve čajni žlički presnega mleka in močno stresmo. Čez 24 ur čisti kis previdno odlijemo, gošča pa ostane na dnu.
- Krompir pri kuhanju rad razpade. Temu se izognemo, če vrelo vodo odlijemo, dodamo pa mlačne vode.
- Steklo posodo očistimo s surovim nastrganim krompirjem ali s koprivami.

NAŠ RECEPT

Jogurt s sadjem: 2 litra mleka, 1 del jogurta. Mleko skuhamo, ohladimo na 45 stop. C (to je temperatura, ko lonec lahko objamemo z rokami in nas ne peče več), dodamo jogurt. Ohlajeni jogurtovi zmesi dodamo razne dodatke, tako n. pr. sladkor, sesekljane orehe, sveže sadje, naribano čokolado itd. po okusu.

Čokoladno pecivo: 20 dkg masla, 17 dkg sladkorja, 1 rumenjaki, 1 žlica kakaa in 30 dkg moke. Maslo penasto umešamo in dodamo sladkor, rumenjaki in moko, pomešamo s kakaom in hitro pognetemo v testo, katerega polnimo v dresirno vrečko. Na dobro pomazan pekač stiskamo poljubne oblike, na vsako damo pol mandeljna. Pečemo v srednje vroči peči ¼ ure.

Olimpijske igre iz Grčije do Rima

Olimpijske igre v Rimu gredo proti koncu.

Zato pogledajmo v drugem delu opisa teh iger, kako so se olimpiade preselile iz Grčije v Rim in nato v moderno dobo.

Od leta 776 pr. Kr. so v Grčiji redno obhajali olimpijske slovesnosti vsako četrto leto. V zadnjih letih so se jih smeli udeleževati tudi barbari. Igre so se iz plemenitih tekem duha in telesa izrodile v sramotno kupčijo z atleti, v loterijo kot naš »Totocalcio« in celo v strankarske nemoralne borbe.

Panem et circenses!

Kruha in iger! tako so vpili rimski meščani za časa cesarskega absolutizma. Vladači so radi dajali več iger kot žita, da je ljudstvo otopelo za državne razmere. Sit trebuh in še malo zabave navrh, pa je podložnik miren. S tem geslom so vladali že rimski cesarji. V tem duhu so cesarji odpirali skladišča in še bolj vrata v circus maximus, kamor se je nagnetlo do 150.000 gledalcev. Med kreganjem, petjem, jedačo in pijačo so po česnu dišeči štari Rimljani čakali cesarski spreved z odišavljenimi vestalkami in kurtizanami. Ko so veljaki posedli na marmorne sedeže pod škrlatne baldahine, je začela paša za oči. Najprej cirkus, potem športne divje tekme, drugi ali tretji dan pa borbe gladiatorjev na življenje ali smrt. Ko ni bilo gladiatorjev, pa kristjane »ad bestias«! Brez usmiljenja, samo da je sveža kri dražila drhteče nosove množice in dvora. Včasih je milostno nastopil kak Neron kot pevec in kdor mu ni ploskal, ga je legionar z bodalom sunil v zadnjico.

V cesarskem Rimu so se ustanovile štiri družbe bogatinov, ki so za igre nudile konje, vozove in tekmovalce. Pristaši teh štirih podjetij so se kmalu spremenili v

štiri stranke: belih, rdečih, zelenih in modrih. V cirkusu in na cesti so se napadali. Iz nekoč plemenitih olimpijskih tekem se je razvilo strankarstvo in kupčija.

Po propadu zapadno-rimskega cesarstva leta 476 so igre prenesli v Bizanc. Toda tudi bizantinske arene so odmevale od srda in orožja. Med igrami leta 532 sta se v cirkusu spopadli stranki zelenih in modrih. Borbe so se prenesle na ulico; padlo je na tisoče oseb. Ogrožena sta bila Justinijanov prestol in država, da niso posegla vmes bazilisa Teodora, bivša cirkuška jahačica.

Športne strasti so rodile politične. Zato je milanski nadškof sv. Ambrož leta 393 po Kr. pritisnil na vladarja Teodozija, da je vse olimpijske igre prepovedal.

Od takrat je prešlo petnajst stoletij, dokler ni Francoz Pierre de Coubertin oživil moderne olimpiade, prve leta 1896, ki so se spet obhajale v Grčiji.

Osmo čudo sveta

Združene države Amerike se ponašajo z 29 narodnimi parki, ki obsegajo 53.000 kvadratnih kilometrov površja. V teh prostorih skuša poseben vladni organ »National park service« ohraniti naravo v prvotnem stanju. Človek lahko v zaščiteneh narodnih parkih občuduje naravo takšno, kot je bila ustvarjena, z vso njeno idilo in romantiko, z vsem grozotnim veličastjem, ki ga je priroda izklesala na površju ali v osrčju zemlje.

Tudi tam, kjer je človeška roka posegla v snovanje narave, da je omogočila človeku obisk nedoumljivih lepot, je ohranila okolje v njenem deviškem stanju.

Američani se po pravici ponašajo s temi parki kot z osmim čudom sveta, kot so se v starem veku s piramidami ali viseči-

mi vrtovi. O čudovitih lepotah narave so zvedeli Američani v drugi polovici prejšnjega stoletja iz pripovedovanj lovcev in zlatosledcev. Niso jim verjeli, dokler ni posebna odprava prirodoznancev v pokrajini ob reki Yellowstone odkrila prelepe prirodne čudeže in lepote. Zato so predlagali vladi, naj vso pokrajino postavi pod varstvo ter »v uporabo in zabavo državljanov«.

V Yellowstonskem parku

Do leta 1872 so odkrili in uredili okrog 9000 kvadratnih kilometrov Yellowstonskega (= rumeni kamen) parka. Na milijone domačih in tujih turistov obiskuje pokrajino, ki je ostala nedotaknjena, a vendar z udobnimi cestami, hoteli, hišicami, avtopostajami nudi na 600 kilometrov dolgih cestah vso udobnost.

Deviška priroda in udobnost obenem je geslo tujskega prometa v narodnih parkih. Tu se dvigajo do 3000 metrov visoki razorani grebeni; pod njimi se v globokih kanjonih ali tesnih vijejo globoke reke s slapovi. Topli vreli bruhajo vrelo vodo. Vsakih 65 minut, do sekunde točno, švigne iz žrela gejzira Old Faithfula 450 hektolitrov kropa 60 metrov visoko. V parku je 400 takih vročih studencev ali gejzirov.

Se večja privlačnost so slapovi v kanjonu, katere že Kipling opisuje kot zlate tekmece sončnega zahoda. Sto metrov globoki padec se razblinja v mavrični most, ki veže oba bregova.

Tudi zveri, ki bivajo v parku, so se sprijateljile s človekom. Črni medved, orjaški nekdanji gospodar Skalnih gor, pricaplja na asfaltirano cesto in pričakuje, da mu vržejo iz avta grizljaj mesa; pa spet odraca v svoj uradno zaščiteni brlog.

Kakor v Skalnih gorah tako so narodni parki urejeni tudi na Alaski in v skrajni južni Floridi. Povsod pride človek v stik z nepokvarjeno in neoskrunjeno lepoto božjega stvarstva.

Fronta se je vedno bolj bližala in če smo stopili iz barake, smo že čisto lahko razločili grmenje posameznih topovskih strel, ki pa so se zivali v zamolko grmenje, kot da se pripravljajo daleč nekje za gorami k nevihti. Res se je bližala strašna nevihta za Hitlerjev Reich, vendar naši ječarji niso dali znaka, da jih to bližajoče grmenje kaj skrbi in da mislijo na evakuacijo. Kot v zasmeh vsemu so naročali iz Dachaua nove skupine zdravih jetnikov, tja pa so pošiljali bolnike.

Bili so zelo lepi februarski dnevi, sončni in mirni, in ozračje je prevevalo spomladansko razpoloženje. Večkrat sem pomislil, kako lepo mora biti v pomladnih dnevih v tisti idilični pokrajini. Vendar nismo imeli priložnosti, da bi se vdajali takim lepim in pokojnim mislim. Tisti, ki so delali v rovih, so morali delati ob vedno bolj besnem priganjanju in vedno bolj umirali, nam v taborišču pa tudi ni bilo ravno prijetno, ker smo bili še bolj izpostavljeni okužbam. Vsak dan sem med delom in leže na prični računal, koliko časa bi še mogla trajati vojna, in tudi najbolj pesimistični računi so kazali, da se mora prav kmalu končati, kvečjemu v nekaj mesecih. Slo je za to, da vzdržimo. Toda ali bom res vzdržal? Bil sem odločen, da bom, toda v nekaj mesecih do konca vojne se je lahko še veliko zgodilo. Najbolj čudno je bilo, da ni bilo videti pri nacistih, ki so nas stražili, nikakih priprav za kakšno evakuacijo. Ali so bili res tako prepričani, da zavezniki ne bodo prodrli preko Rena, ali pa nas mislijo pred begom likvidirati? To smo taboriščnemu komandantu prav lahko prisodili.

Slovenci smo se večkrat naskrivaj pogovarjali o tem in sklenili, da se bomo ob prvem znaku, da nas mislijo pred begom pobiti, postavili v bran in bomo skušali pobegniti, ali pa kar najdražje prodati svojo kožo. Bali smo se, da bi kdo slišal te naše

Tekma s smrtjo 27.

E. Z.

razgovore, zato smo vedno storili tako, da so nekateri na sredi razpravljali, drugi pa se razpostavili okrog njih ter se delali, kot da se je izoblikovala gruča čisto slučajno in da se pogovarjamo kar najbolj nepomembne stvari. Razmišljali smo, kako bi si priskrbeli kakšno primerno orožje ali orodje. Vsak je imel izbran kak predmet, ki bi mu v takem primeru prišel prav, čeprav morda vse skupaj ne bi veliko zaleglo. Toda brez boja se ne bomo dali pobiti, to smo bili trdno odločeni.

Vendar mi ni bilo usojeno, da bi bil dočakal konec vojne in polom Hitlerjevega Reicha v Überlingenu. Omenil sem že pakete s cigaretami, ki sem jih dobival od matere. Te pakete je pregledaval taboriščni pisar in k njemu sem tudi moral ponje. Vsakokrat sem mu moral seveda odstopiti nekaj cigaret. Sicer je vprašal le za eno, a sem mu vedno dal kakšno več, ne da bi si pri tem kaj mislil, ker sem pač vedel, da bi si jih lahko tudi sam vzel ali mi paket kar zamolčal.

Nekega dne proti koncu septembra me da poklicati pisar spet k sebi. Slučajno je priromal še en paket, zadnji. Ko sem mu odrajal običajne cigarete, me je vprašal, če sem še bolan. V resnici sem se čutil že boljšega, a za zdravega bi me noben zdravnik ne bil mogel proglasiti v stanju, v kakršnem sem bil, razen tega je bilo v Überlingenu vedno bolje reči, da si bolan. Zato sem dejal, da še nisem zdrav.

»Se hočeš vrniti v Dachau?« je vprašal. »Jutri odide tja nov transport bolnikov.«

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Olimpijske igre gredo počasi h kraju

Od 18 športnih disciplin, ki so na sporedu na olimpijskih igrah, so že v devetih zaključili tekmovalja. Kolajne so podelili že v naslednjih športnih panogah: v kanujih, v veslanju, v kolesarstvu, v rokoborbi, v plavanju, v vaterpolu, v modernem peterboju, v boksu in v jadranju. Največ kolajn so seveda pobrali Rusi in Američani. Zelo uspešni pa so bili tudi Nemci in Italijani, kar gotovo predstavlja veliko presenečenje. Italijani so dosedaj osvojili nič manj kot 11 zlatih kolajn (5 v kolesarstvu, 3 v boksu, 1 v sabljanju, 1 v vaterpolu in 1 v lahki atletiki). Med najboljšimi so tudi Avstranci, Madžari in Turki.

V nedeljo, 11. septembra, bo olimpiade konec. Do takrat bodo morali podeliti svetinje še v naslednjih športih: lahki atletiki (delno), nogometu, telovadbi, hokeju na travi, košarki, sabljanju (delno), dvigalju uteži, jahanju in streljanju (delno).

Kdo bo imel levji delež pri tej delitvi? Rusi in Američani bodo tudi v teh športih osvojili največje število kolajn; za njimi pa pridejo Nemci, Italijani, Japonci, Madžari in morda bo tudi Jugoslavija uspelo končno osvojiti v nogometu zlato medaljo.

Zelo razburljive so tekme v lahki atletiki, kjer so tekmovalci potolkli številne svetovne viške, da sploh ne omenimo olimpijskih rekordov. V veslaških športih so Rusi dokazali svojo veliko izurjenost, kot so to pokazali Italijani v kolesarstvu, v boksu in vaterpolu. Moderni peterboj se je odigral v znamenju premoči Madžarov, plavalne tekme pa v dvoboju ZDA - Avstralija; tu pa tam pa so se pojavljali Nemci, Japonci in Angleži. Ostri boji so bili tudi v rokoborbi. V tej športni panogi je Jugoslavija osvojila edino kolajno teh olimpijskih iger z drugim mestom Martinovića.

Jadrane tekme, ki so bile v neapeljskem zalivu, so doprinesle precej nepričakovanih izidov; tako pri bližno se dogaja tudi v sabljanju in streljanju.

Zelo pričakovane so bile nogometne tekme. V polfinalnih tekmah sta se srečali Jugoslavija in Italija, ter Madžarska in Danska. Tekma med mladimi italijanskimi nogometaši in eno najboljših evropskih reprezentanc se je tudi v podaljškem končala z nerešenim izidom (1:1). Jugoslovani so igrali zelo brezbržno in brez volje in nasprotniki so jih često nadigrali. Galić je dosegel gol, ki bi lahko odprl Jugoslovanom vrata v finale (zaslužno zaradi kvalitete igralcev, nezaslužno zaradi prikazane igre); Italijanom je pa uspešno remizirati; toda končni zreb je za nadaljnje tekmovalje določil Jugoslavijo. Isto se je dogodilo v Rimu v torkovi tekmi. Madžari so proti vsakemu pričakanju izgubili tekmo z Danci, ki so tudi zaslužno dvakrat pretresli nasprotnikovo mrežo. Če Jugoslovani ne bodo v soboto v boljši kondiciji, bodo tudi tokrat osvojili samo srebrno medaljo. Italijani, ki se bodo srečali z Madžari, so pa hudi, ker se boje, da bodo zaradi nesrečnega izida polfinalne tekme, izgubili tudi bronasto kolajno.

OPOZORILO

BRALCE OBVEŠČAMO, DA BOMO V PRIDODNI STEVILKI OBJAVILI OBSIREN PREGLED OLIMPIJSKIH IGER.

Uredništvo

Nogometna igrišča so spet živa

V nedeljo, 25. septembra, bodo nestrpni ljubitelji nogometa pozdravili začetek italijanskega nogometnega prvenstva. Že prvo nedeljo so na sporedu prav zanimiva srečanja, kot n. pr. Udinese - Juventus, Torino - Sampdoria, Spal - Padova, Lazio - Bologna in Atalanta - Internazionale.

Enajststorce se zato resno vadijo in odigravajo prijateljska srečanja. V soboto oziroma v nedeljo je bilo na sporedu precej zanimivih srečanj. Slavne enajststorce, torej tiste, ki mislijo poseči v boj za častni naslov državnega prvaka, pa so se slabo odrezale. Res je, da so zmagale, toda vse so dosegle zelo skromne izide. Internazionale je komaj porazil ekipo Radnički iz Beograda (4:3), Juventus je v Vicenzi tesno porazil domačine (2:1), Fiorentina je komaj premagala (3:2) enajststoro Gioseto, prav tako težko je zmago dosegla Bologna z moštvom Viareggia (2:1); tudi Padovi ni uspelo prepričljivo premagati moštva Treviso in končni izid je bil samo 3:2. Milan pa je celo igral neodločeno z ekipo Baria (1:1). Visoke zmage so dosegli samo Napoli (Napoli - Sulmona 15:0), Roma (Roma - Sora 10:0), Bari (Bari - Pescara 5:1) in Atalanta (Atalanta - Bolzano 5:1).

V nedeljo so bile na sporedu tudi tekme italijanskega pokala. Tristina je na domačem igrišču tesno porazila Venezia (1:0), Palermo pa je izgubil v Messini (0:2).

ŠPORTNI MOZAIK

Veliki odmev je imela zmaga avstrijskih nogometašev v nedeljo proti Rusom. Gosti so bili poraženi z izidom 3:1. Zelo zanimiva je bila tudi tekma med evropskim prvacom Real Madridom in Južnoameriškim prvacom Penarolom iz Montevidea. Zmagali so Španci z visokim izidom 5:1.

Prejšnji teden sta bili na sporedu dve zanimivi kolesarski dirki. V Franciji (V. N. Longchamp) je zmagal Anquetil pred Darrigadom, v Italiji (Dirka po Benečiji) pa Ronchini pred Pellegrinijem. V lestvici ekip trdno vodi Ign's (391 točk) pred moštvom Philco.

Američan Phil Hill je v nedeljo na vozilu Ferrari F1 prehitel vse tekmece in tako zmagal v Monzi v Veliki avtomobilski dirki Evrope.

Italijan Guidotti je osvojil svetovno prvenstvo v motonavtiki.

Zelo pričakovan je bil boksarski dvoboj med Tržačanom Loiem in Amerikancem Ortizem v Milanu za svetovno prvenstvo welter junior kategorije. Kot so strokovnjaki predvidevali, je po točkah zmagal Italijan Loi.

»Da, da, ubogi otrok,« je odvrnil oče. »Hudo jima bo v življenju,« je vzdihnil. V prsih ga je tiščalo. Zaslutil je prvokrat bližnjo smrt in da bodo tudi njegovi otroci namesto v cesarskem sijaju jokali ob njegovi krsti kot tisočeri preprostih človeških otrok.

Svetel žarek je posijal v življenje bivše cesarske družine, ko se je 2. marca vrnil sin Robert iz Švice že popolnoma zdrav.

Vsa družina, sedem otrok, je bila zbrana okoli staršev. Manjkal je še zadnji, Elizabeta, ki je prišla po očetovi smrti na svet.

Počasi, a neizbežno je prihajal konec tu di za Karla Habsburga. Zjutraj, dne 9. marca, je vzel s seboj na sprehod princa Ottona in hčerko Adelajdo. Sli so v mesto, da nakupijo nekaj daril za malega Karla Ludvika, ki je obhajal rojstni dan.

V Funchalu je pritisnila vlažna tropska vročina. Na povratku v hrib je zajela družbo vlažna megla. Bivši cesar se je tedaj močno prehladil. Sprva so vsi mislili, da je bolehnost le posledica njegove šibke narave.

Po nekaj dneh si je Karel še enkrat upal iz hiše. Bilo je zadnjikrat. Počutil se je tako slabo, da je moral leči. Le s težavo je še dihal. Zdravnika ni še hotel poklicati, manjkala so tudi sredstva. Šele po enem tednu je prišel dr. Monteiro, ki je ugotovil, da so že pljuča nakažena. Vročina je skočila na štirideset stopinj. Silni napadi kašlja so trajali tudi po pet minut.

V takem stanju je našel nekdanjega vladarja grof Karoly, ki je prišel iz Madžarske na obisk. Prav tisti Karoly, čigar brata je ukazal Franc Jožef obesiti v revolu-

146

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

cionarnem letu 1848. Grof mu je poročal, kakšno je stanje v Avstriji in na Ogrskem po propadu Habsburžanov.

Zadnje vizije

Razgovarjala sta se o politiki vladarske hiše, o nerazumevanju Habsburžanov do podložnikov in o njih prejšnjih krivdah.

Pred očmi mu je vstajala podoba Franca Jožefa in njegovega nesrečnega sina Rudolfa. Že shujšane roke poslednjega Habsburga so segle po orumenelih papirjih, ki jih je še rešil iz hišnega arhiva. V njih je bral ob ugašajoči zarji samotnega otoka o princu, ki je hotel rešiti propada cesarsko hišo in monarhijo. Kot v predsmrti viziji je bolnik videl pred sabo strahovite zgodbe habsburške hiše, ki so se odigrale trideset let nazaj.

Gledal je in premišljeval, kar je šele danes prišlo v široko javnost iz skrivnih omar dunajskega arhiva. Resnično ozadje mayerlinške žaloigre je le malokdo poznal. Karel ga je slutil.

Zgodovinarji so tragično navzkrižje med očetom Francem Jožefom in sinom pripisovali liberalnim idejam Rudolfovim. Že v svojem mladostnem spisu »Die Lage Wiens und unsere Zukunft« (Položaj Dunaja in naša bodočnost) je cesarjevič razložil svoje

ideje o bodoči ureditvi Avstrije. Odkrito je izrazil mnenje, da je treba ustaviti nadoblast Nemcev in dati tudi slovanskim narodom nekaj pravic. Cesarja so preplašile napredne sinove ideje, ki bi takrat še utegnile zaustaviti plaz, ki je spodnesel Habsburžane in njihovo vladavino.

Dvojna vzgoja prestolonaslednika, pod vplivom nadvojvodinje Zofije in na drugi strani pod vodstvom liberalnih vzgojiteljev, je Rudolfa razdvojila. Kot 27-letni mladenič je opustil študije, vnelo za politično življenje. Vrgel se je po vzgledu drugih nadvojvod v blodno življenje, kjer je našel ventil za svoj prekipevajoči značaj.

Nesrečna poroka s Stefanijsko ga je vrgla skoro na rob življenja. Po neki bolezni, ki so mu jo zdravili z morfinom, se je privadil celo uživanju tega mamila. Stari cesar je z bridkostjo opazoval sinovo razpadanje. Najhuje ga je pa zadelo, ko je slišal novico o Rudolfovi zvezi z baronico Mary von Vetsera.

(Dalje)

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20

Telefon 29477

16

Za
naše
u
a
i
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill

Miki
Muster

130. Peter je še ves slab in prestrašen sedel na klopi in počival po težkem boju, člani odprave pa so se zbrali okrog Hena, ki je potegnil ribo v čoln in začel z mačeto razsekavati meso. Ko se je Peggy prepričala, da se Petru ni nič resnega zgodilo, mu je dejala: »Odlični ribič si, prijatelj, toda drugi bom zadovoljna tudi z manjšim plenom.«

131. Hen ni pretiraval — riba je bila zares okusna. Zato je popotnike po odličnem kosilu prevzela dobra volja. »Tista tvoja čarovniška sova ni tako napačna,« se je s Henom šalil stric Tom. »Poglej, kakšno dobro kosilo nam je preskrbela, ne pa nesrečo.« — »Se ena nesreča nas čaka,« je svoje trmasto zagovarjal Hen. »Po tisti se ne bomo smejali!«

132. »Če bomo previdni in pametni, nas ne bo doletela nobena nesreča,« je dejal profesor Grey. »Pripraviti se moramo na najbolj nevaren del naše rečne poti. Bližamo se brzicam. Zato bomo kljub vročini potovali podnevi. Samo v najbolj vročih opoldanskih urah si bomo poiskali počitek v senci. Sicer pa dobro napredujemo, prav po zamišljenem načrtu.«

133. Res so popotniki že naslednji dan zaveslali v dolgo sotesko z visokimi, navpičnimi stenami. Voda si je peneč in šumeč utirala pot med številnimi velikimi čermi, ki so se dvigale v strugi. Profesor je z dalnogledom opazoval reko in opozoril sopotnike na mogočen skalnat rob v obliki podkve, čez katerega je voda padala v globočino.

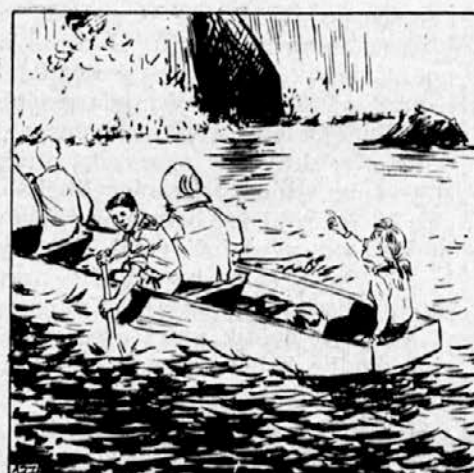
134. Zaveslali so k bregu in se v senci visokega gozdnega drevja posvetovali. Pristluškovali so šumenju mogočnega slapa in premišljevali, kako bi premagali vodno oviro. Peter in Jim, ki sta zmagovala veliko brzic v domačih krajih, sta zmajala z glavo. »Ne vem, kako si bomo pomagali,« je dejal Jim. »Čez slap ne pridemo s čolnom, skozi sotesko ne peš.«

135. Profesor je že imel svoj načrt. »Po Rio Negru se tako daleč še nisem vozil. Toda od nekega raziskovalca sem izvedel, da je tik pred slapom v skalovju na levem bregu ozka globel. Po njej bomo lahko obšli slap. Seveda pa bodo na poti do globeli za nas velika nevarnost vrtinci. Vsi smo dobri veslači in vsake malenkosti se tudi ne ustrašimo.«

136. Odločne profesorjeve besede so vsem vlije pogum za težavno pot. Stric Tom se je upiral v veslo, da mu je pot kar curljal po čelu, in govoril Jimu, ki je veslal na isti klopi: »Takih brzic še nisem videl. Profesor pa tudi ni brez soli v glavi. Se pošten kos sreče rabimo, pa bomo mimo brzic, kot da bi doma smuknili pod pernico.«

137. Veslači so se z vsemi močmi upirali naraščajočemu pritisku vodnega toka. Nad nemirno reko so viseli oblaki razpršene pene, v njih pa je trepetala mavrica. Peggy jo je imela za napoved srečne vožnje in je sopotnike veselo opozarjala nanjo. Vozili so proti vrsti skal, ki so v polkrogu kot črna stena zapirale strugo od brega do brega.

138. Pray v ta bučeči vodni kotel je profesor Grey naravnal čoln. Srečno in spretno so se veslači izogibali zdaj tej, zdaj oni skali in se bližali vhodu v globel. Še kakih deset metrov razpenjene vode jih je ločilo od nje in vsi so upali, da se bo vožnja srečno končala. Ko pa so smuknili mimo zadnjih dveh čer, jih je zadela nesreča.